

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Poročilo o IV. unijskem zboru, ki se je vršil dne 21. oktobra 1912 in naslednje dni na Dunaju, pričenmo objavljati v prihodnji številki.

Prokleta bodi vojna!

Na jugu naše monarhije, na Balkanu, teče kri v potokih. Bolgarski, srbski, grški in črnogorski kralj hočejo povečati ozemlje svojih kraljestev in napadli so Turčijo, da ji vzemo zemljo, ki so jo pozeleli. Na tisti zemlji pa prebivajo Bolgari, Srbi, Grki, ki so imeli pod turškim jarmom mnogo pretrpeti. Zategadelj se je že dolge dobe kuhalo hudo sovraštvo v dušah Bolgarov, Srbov in Grkov, ki niso pod turškim jarmom, ampak imajo samostojne države, njih silna jeza se je obračala proti tlačiteljem njih rojakov. In balkanski kralji so hinavsko izrabili to razpoloženje svojih državljanov, pa so zakričali v svet: Osvoboditi hočemo zatirane rojake izpod turškega jarma! Red hočemo napraviti! Križ proti polumesecu!

Ampak vse to je bila in je gola hinavščina. Balkanskim kraljem ni do blagra zatiranih narodov v Turčiji, njim je le za nasičenje zemljehlepni težnji. In kadar pridejo Bolgari, Srbi in Grki, ki zdaj ječe pod turškim jarmom, pod jarem novih gospodarjev, jim še davno ne bo zasijala zlata doba: zakaj kakor jih je prej zatirala in izkoriščala turška reakcija, tako jim bo sesal kri njih domorodni kapitalizem. Iz enega izkoriščanja bodo prišli v drugo. Zato socialisti ne morejo odobravati te vojne, ker se ne vojuje za resnično svobodo ljudstva.

Pa tudi po avstro-ogrski monarhiji se oglašajo krščanski in nekrščanski vojni hujšaki ter govore o avstrijskih interesih na Balkanu, ki se morajo ščititi tudi — z orožjem. Napram tem hujšakem, ki jim po glavah roje prenapete sanjarije, je avstrijska socialna demokracija izpregovorila odločno besedo: **Avstro-Ogrska nima ničesar iskati z oboroženo silo na Balkanu! Nobenega vmešavanja v vojno!** In obenem je tudi vsa socialistična internacionala složno dvignila svoj glas proti vojnemu klanju.

Silna je beda, ki se poraja iz mesarjenja na Balkanu, a bo še silnejša. Balkanski proletarijat pada v strahotnih množicah na bojišču, ne za svojo svobodo in blaginjo, ampak zato, da bodo imeli njega izkoriščevalci še večjo oblast in moč.

Balkanske homatije so izzvale nevarne odmeve po Evropi in na obzorju se pojavlja strah — splošnega evropskega klanja. In tudi v tem klanju bi proletarijat krvavel za svoje izkoriščevalce, ki bi ga potem še hujše zatirali. Zato je le en krik, ki mora zagrmeti iz vrst socialističnega proletariata ob pogledu na balkansko mesarjenje in na nevarnost splošnega evropskega klanja:

Prokleta bodi vojna!

Vojna in gospodarski položaj.

Resna nevarnost svetovne vojne, katere trajnost in posledice so nam neznane, pretresuje staro Evropo. Balkan je v plamenu. Najmanjša balkanska država je pričela »osvobodjevalno« vojno. Sledili so jej drugi balkanski

narodi, ki z enakim namenom bijejo krvavi boj. Balkan in Evropa stojita pred odločujočim momentom. Napoved te vojne znači pričetek nove zgodovine. V krvavem klanju ljudstev se bo odločila usoda balkanskih narodov. Kakršenkoli izid vojne pa ne bo brez posledice za gospodarsko in politično življenje Evrope.

Naše stališče napram homatijam na Balkanu je znano. Kar smo prerokovali, se je tudi uresničilo. Ko je leta 1908 Avstrija anektirala Bosno in Hercegovino in je bilo videti nevarno napetost med Avstrijo in Rusijo in med trozvezo in dvozvezo, se je že vsakemu jasno kazalo, da je izbruh vojne na Balkanu le vprašanje časa. Rešitev balkanskega vprašanja je postala neodložljiva. Ko je Italija pred letom napovedala vojno zaradi Tripolitanije, je pa bilo videti, da gre tu ne le zaradi balkanskih zadev, temveč pravzaprav za vprašanje celega Orienta.

Da je naše stališče pravično in edino pametno nam potrjujejo dogodki sami. Toda ne o tem hočemo danes govoriti. Opisati hočemo posledice vojne na polju gospodarskega razvoja. Kaj pomeni vojna za interese delavskega ljudstva, nam jasno dokazuje zgodovina sama. Zgodovina zadnjih vojen je še pred nami in posledice teh še zdaj občutimo. Da pa bodo posledice vojne na Balkanu še vse hujše za gospodarski razvoj Evrope in zlasti Avstrije, nam kaže dejstvo, da že zdaj ob vsem začetku vojne se na vseh krajih ustavlja industrija in izvažanje. Koj po napovedi vojne od strani Črne gore je padel na vseh borzah denarni promet. Kurzi so se popolnoma znižali, kar je zopet povzročilo veliko negotovost v industriji. Neki berlinski borzni list je pisal: »Velik strah obhaja občinstvo. Ljudstvo ponuja blago na trgih po vsaki ceni. Razni špekulanti že skušajo izkoriščati preplašene ponudjalce. Povsod dajatve, nikjer kupovalcev. Padajo tudi kurzi, ki niso v nobeni meri prizadeti pri tej vojni. Kupovalni položaj borze je hitro označen: borzni kurz pada trajno in neprestano.«

Padanje papirne vrednosti na borznih trgih bi seveda ne interesiralo mnogo delavce, ker oni itak niso direktno udeleženi pri takih borznih špekulacijah. Ali žal, da je ravno položaj borznih trgov, ki neposredno vpliva na gospodarsko in industrijsko življenje držav. Slab kurzni položaj povzroča naraščanje cen. Cene žita so se v zadnjih dneh skoraj podvojile. V enem samem dnevu je v Berlinu poskočila cena rži za 4 marke. To poskočitev cen je povzročilo ustavljanje grških parnikov od strani Turčije, ki prevažajo rž iz Turškega. Tudi cene ječmena, ovsa in pšenice so poskočile radi ne-normalnih razmer na Balkanu. Tako se je neposredno in na vseh krajih sveta občutilo posledice vojne. V balkanskih državah samih pa je gospodarsko in industrijsko življenje docela prekinjeno. Delavno ljudstvo je radi mobilizacije odtegnjeno proizvodnji. Srbska in bolgarska vlada sta za tri mesece odgodili vsako izplačevanje. Šele koncem tega leta se bo izplačevalo kredite. Ustavljen je seveda vsak promet z inozemstvom. Nemški državni urad opisuje razmerje z Balkanom: Srbska vlada je odredila za čas mobilizacije trgovinski provizorij, ki zahteva, da ima biti trgovinski promet podvržen podelitvi kredita. Ureditev razmer potom intervencije nemške oblasti ni začasno pričakovati.

Te razmere močno vplivajo na evropski industrijski trg. Zlasti bo mnogo trpela avstrijska industrija. Avstrijska industrija, ki ima velik promet z Balkanom, bo najhujše in najhitreje občutila pravo škodo te vojne. Tekstilne in vezilne tovarne na Predarlskem so že ustavile delo. Za brezposelnost, ki bo hudo in nevarno narastla v Avstriji in po vsej Evropi, se bomo morali zahvaliti naši uradni diplomaciji.

To vse je pa komaj začetek. Gotovo je, da bomo imeli trajno in hudo dobo gospodarske revščine. Še dolgo potem, ko bo mir sklenjen, se bo občutilo vojne posledice v industriji in prometu. Le železi je, da ne bi vojna zavzela večjo obliko, kar pa ni izključeno. Rusija že davno stremi po osvojitvi Carigrada, da bi si potem skozi Dardanele odprla pot v Evropo.

Po aneksiji Bosne in Hercegovine, ki mejuje z balkanskimi narodi je itak postala tudi Avstrija balkanska država. Zato je vsak preobrat na Balkanu v tako direktni zvezi s kapitalističnimi interesi Avstrije. Zoper te interese pa deluje Rusija. In prav v tem je vsa nevarnost momenta. V Rusiji prevladuje najhujši absolutizem in proklamacija vojne zaradi Balkana bi dobila močno oporo v nacionalističnih strankah. Ali bo znala modra diplomacija premagati vse te nevarnosti in omejiti vojno? In če zmagojejo balkanske države, bo mogoče preprečiti, da ne bo nastal zaradi kapitalizma in borzistov, ki imajo interes, da se ohrani na površju Turčija, vsesplošni krvavi ples?

Splošno prepričanje je, da stojimo pred nevarnostjo svetovne vojne. Ako pade usodna kocka, bo tekla kri v potokih in nastalo bo klanje, kot ga ne pomni zgodovina. Kakšne posledice bo imela taka vojna za notranji razvoj držav, ni mogoče zdaj prerokovati. Gotovo stojimo na predvečerju važnih zgodovinskih dogodkov, ki utegnejo biti usodepolni tisočletnemu razrednemu in kapitalističnemu barbarizmu. Delavstvu je naloga izrabiti vsak trenutek, da združi in ojači svojo moč in se resno pripravi dogodkom, ki, ako nas najdejo pripravljene in močne, bodo le služili zmagi našega razreda.

BALKANSKA VOJNA. Delavcem, ki se hočejo točno in verno poučiti o vojnih dogodkih na Balkanu, priporočamo, da si naroče „Zarja“, ki prinaša izmed vseh slovenskih listov najobjektivnejša, točna in verna poročila. „Zarja“ prinaša izvirna poročila z bojišča.

DR. OTON BAUER:

Revščina rudarjev in oderuštvo z premogom.

(Konoc.)

Nikakor ne gre zametati meščanstva. Meščanstvo (razred kapitalistov) naj bi izšlo iz naših delavskih slojev, katerih otroci naj bi jedli lažji kruh kakor pa njihovi starši. Torej nikakor ni mogoče očitovati socialno-demokratskega stališča, ki meri na hujškanje proti meščanstvu.

(Besede »narodnega« poslance Rybařa na javnem shodu dne 6. oktobra v tržaškem »Narodnem domu«.

Poglejmo si napram tem besedam, kako meščanstvo (razred kapitalistov) napravlja iz delavcev kapitaliste; kako bodo tudi slovenski kapitalisti napravili iz delavcev — kapitaliste!

Odkupiti ali razlastiti?

V boju proti draginji premoga zahtevajo tudi meščanske stranke poddržavljenje premogokopov.

Ali poddržavljenje kapitalističnih podjetij se da raznotero izvesti. Država mora odkupiti od podjetnikov obrate ali pa mora razlastiti kapitaliste potom svoje oblasti.

Kako je bilo s poddržavljenjem privatnih železnic? Tedaj je država pokupila železnice od kapitalistov. Za kupno ceno plačuje država kapitalistom, katerih last so preje bile železnice, odkupno rento. Pri določilu te kupne cene so kapitalisti državo pošteno opeharili: odkupna renta je višja nego čisti dobiček železnic. Zato morajo davkoplačevalci vsako leto še doplačati 83 milijonov. Država je torej železnice preplačala. Podržavljenje železnic je bilo torej za kapitaliste mastna kupčija. Tako izgleda poddržavljenje potom odkupa.

In sedaj drug primer. Do leta 1848 sta imela plemstvo in cerkev oblast nad zemljo kmetov. Vsled tega prava so smeli zahtevati od kmetov robot, desetino in davke. Leta 1848 pa je prišla revolucija. Uničila je te pravice zemljiških veleposestnikov. Kmetje so postali prosti lastniki svoje zemlje; robot in desetina sta bili odpravljena. Niso se odkupile plemstvu in cerkvi te pravice, temveč so se razlastile; njih pravice so se odpravile z močjo zakona. Za nekatere teh odpravljenih pravic niso dobili zemljiški veleposestniki sploh nikake odškodnine. Za nekatere pravice jim je pa država po lastni razsodbi prisodila odškodnino, ki je bila seveda veliko nižja, nego bi bila kupna cena. To pomeni beseda: »razlastiti«. Ali naj sedaj premogovemu kapitalu njegovo posest odkupimo ali pa naj razlastimo premogove kapitaliste?

Če jim odkupimo jame, potem se bo ponovilo to, kar se je zgodilo pri poddržavljenju privatnih železnic. **Potem bo morala država iz jam izčrpati kar največ, samo da bo mogla kapitalistom izplačevati odkupno rento. Država zato ne bo mogla zvišati rudarjem mezde niti znižati ceno premogu. Ves dobiček poide v obliki odkupne rente v blagajne kapitalistov.**

Drugače bo pa, če razlastimo premogove barone, kakor so naši očetje leta 1848 razlastili plemenite zemljiške posestnike. **Potem pridejo premogokopi brez dolga v državne roke. Dobitek, ki ga vtaknejo danes kapitalisti lepo v žep, pripade državi. Država bo ta dobiček lahko porabila za zvišanje plač rudarjem in za znižanje cene premogu.**

Mi hočemo poddržaviti premogokope — ne morda potom kupa, pogojnega odkupa, temveč potom razlastitve s silo.

Meščanske stranke in razlastitev.

Vendar se meščanske stranke ne upajo sprijazniti z mislijo na nasilno razlastitev rudniškega kapitala. Posedujočih razredov je strah, da bi ljudstvo dobilo tek, ko bi okusilo jed. Boje se, da bi potem ljudstvo zahtevalo, če se razlasti ena skupina kapitalistov, naj zadene enaka usoda tudi ostale kapitaliste. In res: zakaj naj bi železarne, strojarne, velike predilnice in tkalnice, steklarne in tovarne za porcelan, tovarne za sladkor, pivovarne, žgarnjarne, velikomestne najemniške kasarne in zemljiška veleposestva imeli drugačno usodo kakor rudniški kapital?

Zato se posedujoči razredi ne upajo zahtevati razlastitve premogovega kapitala. Posedujoči, ki se morajo sami bati razlastitve, se ustrašijo že same misli na razlastitev.

Predlog Krausa, nemškega radikalca.

Tako se kolobarijo meščanske stranke. **Saj bi rade posegle premogovemu kapitalu do živega, ampak sveta lastnina ne sme priti v nevarnost.** Pomagajo si z otročjimi demonstrativnimi predlogi, ki naj izgledajo prav radi-

kalno, dočim naj ne škodujejo kapitalistom. Predlog take vrste je bil tudi predlog nemškega radikalca Krausa. Dne 16. oktobra vloženi predlog se je glasil:

»C. kr. vlada se poziva, naj nemudoma prične z lastniki premogokopov na Češkem posvetovanja o odkupu premogokopov od strani države, naj poroča poslanski zbornici v teku osmih dni o uspehih posvetovanj in naj do nakupa državno določi premogu maksimalne cene, ki naj bodo primerne resničnim stroškom pridobljenega premoga ter naj predloži visoki zbornici dodatek (novelo) k rudarskemu zakonu.«

Da se nemški nacionalci z najresnejšimi stvarmi le šalijo, kaže ta predlog pač dovolj jasno.

Nihče, ki hoče veljati za resnega, ne bo zahteval, da se dovrše pogajanja o poddržavljenju vseh premogokopov na Češkem v teku osmih dni.

Socialni demokratje sploh ne želimo nikakih pogajanj z lastniki premogokopov, temveč uvedbo zakona, ki siloma razlasti premogove kapitaliste. Da pa je taka razlastitev nemožna brez pripravljalnih korakov, ki bi trajali nekoliko več nego osem dni, je razumljivo. Iz tega razloga so socialni demokratje glasovali proti nujnosti (to se pravi proti takojšnji razpravi tega otročjega predloga.

In res so se tudi lastni tovariši gospoda Krausa sramovali tega predloga. Pregovorili so Krausa tako daleč, da je predrugačil svoj predlog. Gospod Kraus je svoj osemdnevni predlog umaknil in namesto njega vložil predlog, v katerem sploh poziva vlado, »da naj konča izkoriščanje konsumentov premoga.«

Za ta predlog so glasovali tudi socialni demokratje.

Predlog je poslanska zbornica sprejela. Da pa tudi ta predlog ni bil nič drugega nego prazna demonstracija, so pokazale posledice: dasi je bil predlog soglasno sprejet, ni imel niti najmanjšega vpliva na produkcijo in na trg premoga. Vzlic velikemu činu gospoda Krausa je ostalo vse pri starem.

Meščanske stranke pač znajo govoriti proti oderuštvi s premogom, ničesar pa ne store proti oderuštvi. Edinega izdatnega koraka, namreč razlastitve premogovega kapitala, ne morejo zahtevati tisti, ki se sami tresejo za svojo lastnino.

Predlog socialnih demokratov.

Kako si mi mislimo pripravljanje za razlastitev rudniškega kapitala, so pokazali socialno demokratični poslanci v predlogu, katerega je vložil v njih imenu sodrug Reumann. Predlog se glasi:

»Privatna lastnina proizvajalnih sredstev vodi v vseh deželah in vseh strokah k zasuzenju in izkoriščanju cele družbe po velik kapitalistih. Družba bo zato morala kapitalistom odvzeti proizvajalna sredstva, da vnovič pridobi svobodo dela in oblast nad prirodnimi zakladi.

Ta razvoj se v Avstriji v nobeni drugi stroki družabnega proizvajanja ni preje razodel in nikjer se ne kaže ta nujnost tako splošno kakor v premokopni industriji.

Torej se mora razlastitev premogokopov korakoma pripraviti:

Zato predlagamo:

I. Vlada se poziva, da predloži zbornici naslednje zakonske načrte:

1. načrt novele k rudarskemu zakonu, ki ohranja državi pravico do izsleditve in pridobivanja premoga. Nakazanje krajevno odmerjenih mest za izsleditev in podelitev rudniških mer za premog se prepove.

2. Načrt novele k rudarskemu zakonu, ki pooblašča državo, da dene premogokope iz razlogov občne koristi vsak hip pod prisilno oskrbo in sicer posebno tedaj, če posestniki rudnikov ali sledilci premoga opuste potrebne priprave za varstvo življenja in zdravja delavcev, če se ustavi delo zaradi izpora ali stavke, če podjetniki vstopijo v karte ali se dogovore o cenah, ali pa, če prikrajšajo delo vsled pogodbe z drugimi podjetniki.

3. Načrt zakona za razlastitev, ki pooblašča državo, da razlasti vsak hip premogokope

z ozirom na občno korist. Redna sodišča naj določijo lastnikom premogokopov in sledilcem premoga primerno odškodnino.

II. Vlada se poziva, da ukaže rudniški oblasti, naj izvaja rudarski zakon ojstreje nego do sedaj in naj posebno s strožjim uporabljanjem §§ 220 do 224, 235 do 250 splošnega rudarskega zakona pazi na izvedbo §§ 170 do 188 splošnega rudarskega zakona. Posebno naj se opozori rudniška oblast na dejstvo, da smatra od podjetnikov često vsled medsebojnih dogovorov omejeno produkcijo za kršenje predpisanega kar najpopolnejšega dela v zmislu §§ 170, 174, 243 splošnega rud. zak. in da se smejo podaljšati roki za pričetek prekinjenega stalnega obrata (§ 182 splošnega rud. zak.) le tedaj, če višja moč ovira pričetek stalnega dela.

III. Vlada se poziva, naj takoj zniža cene za prevoz premoga in naj poroča poslanski zbornici o naredbah za pospeševanje premogovega prevoza.

IV. Vlada se poziva, naj stori potrebne priprave, da se proda premog iz državnih premogokopov po možnosti brez kapitalističnega prekupovanja neposredno konsumentom.«

Dovolj je, ako primerjamo ta stvarni, vse posameznosti o premogovem vprašanju razmotrivajoči predlog s sleparskim predlogom gospoda Krausa, pa se vidi razlika med resnim socialno demokratičnim delom in meščanskim lovom na volilce.

Meščanska večina poslanske zbornice pa niti razpravljala ni o predlogu sodr. Reumanna. Krausov predlog so sprejeli nemški nacionalci in krščanski socialci. Mislili so: tak sklep napravi volilcem veselje in ne velja kapitaliste nič. O Reumannovem predlogu pa se jim niti ni zdelo vredno posvetovati se: posestniki pač nočejo nič slišati o razlastitvi.

Razlastitev razlastiteljev.

Naj se vladajoči razredi še tako boje razlastitve kapitalistov, vendar kapital ne ubegne svoji usodi. Vedno silneje se razvija moč kapitala; vedno neznosnejša je njegova moč ljudskim množicam. Vedno bolj narašča število delavcev, vedno večja je jasnost razredne zavednosti in moč organizacije. Prišel bo trenutek, ko bo delavski razred raztrgal spono kapitalistične razredne države in si prilastil oblast, da razlasti kapitaliste. V tistem zgodovinskem trenutku se bo z monopolom splošnega kapitala podrl tudi monopol premogovega kapitala. **Razlastitev velik kapitalističnih razlastiteljev je cilj socialne demokracije.**

Tudi v Avstriji se bo uresničilo prerokovanje Karla Marxa: »Z vedno bolj padajočim številom kapitalistov, ki si nepostavno prilasčajo in monopolizirajo ves dobiček kapitalističnega proizvajanja, naraščajo revščina, zatiranje, suženstvo, izkoriščanje, razrodovanje, narašča pa tudi srd vedno številnejšega, od današnjega kapitalističnega proizvajalnega načina samega izobraževanega, združenega in organiziranega delavskega razreda. Monopol kapitala bo ovira tistega proizvajalnega načina, ki ga je razvil. Centralizacija proizvajalnih sredstev in strnitev dela dosežeta tako višino, da ne bosta več mogla biti drug ob drugem pod skupnim kapitalističnim plaščem. Plašč se mora raztrgati. Zadnja ura kapitalistične privatne lastnine se bliža. Razlastitelji se razlaste!«

Volitve v rudarsko zadrugo.

Dne 20. oktobra so se vršile volitve v rudarsko zadrugo oziroma volitve lokalnih odborov druge skupine v okraju Celjskega okrajnega rudniškega urada.

Doslej so nam došla poročila o izidu teh volitev iz nastopnih krajev:

Trbovlje. V rudarsko zadrugo, skupina II., je bilo izvoljenih vseh 35 kandidatov in vseh 35 namestnikov za delegate, ki so jih postavili zaupniki delavcev sporazumno z organizacijo.

Hrastnik. Pri volitvah delegatov v rudarsko zadrugo druge skupine so bili izvoljeni vsi sodrugi, ki jih je postavila organizacija.

Velenje. Klerikalci, ki so imeli dosedaj lokalni odbor rudarske zadruge druge skupine

v rokah, so pri volitvah delegatov dne 20. oktobra t. l. na celi črti propadli in so bili za delegate in namestnike izvoljeni sodruzi, ki so jih postavili organizirani rudarji. Vsled tega izida vlada med klerikalci velika jeza in poparjenost.

Zagorje. Izvoljenih je bilo za delegate 6 sodrugov, ki so jih bili postavili za kandidate organizirani rudarji, dočim so ostali štirje divjaki. Te volitve so bile zagorsko delavsko gibanje zelo žalosten pojav. Zakaj, delavci sami dobro vedo. Mi pa rečemo le toliko: Sloga jači, nesloga tlači. In dokler delavstvo ne bo zadostno vpoštevalo svoje organizacije, toliko časa bodo padali po njegovem hrbtu škorpioni kapitalističnega izkoriščanja.

Shod v Hrastniku.

Trboveljska premogokopna družba je v soglasju z c. kr. revirnim uradom v Celju napravila nekaj dodatkov v rudarski službeni red za svoj revir. Ti dodatki pa so dalekosežnega pomena. V državnem zboru je bila namreč sklenjena postava, ki določa, da dobivajo od oktobra meseca t. l. dalje svojo mezdo vsâkih štirinajst dni, ne pa kakor doslej, le po enkrat na mesec. Od te mezde pa se ne smejo napravljati nikakršni odtegljaji, razven prispevkov za rudarsko zadrugo in pa bratovsko skladnico, oziroma taki, ki so določeni v službenem redu. V dosedanem službenem redu za trboveljsko-hrastniški revir pa ni bilo nič določenega, kljub temu je trboveljska premogokopna družba odtegovala svojim delavcem: predujme v blagu (namreč tisto, kar so delavci v rudniškem konzumu nakupili), predujme v denarju, razne kazni itd. Vsled določene pravkar v veljavo stopivše postave bi se vse to prenehalo; samovolji in brutalnosti rudniške gospode bi bilo precej kanca narejenega. Ali družba si je pomagala kar z navadnim oktroiranjem — kljub protestu delavskih korporacij je c. kr. revirni urad podpisal po trboveljski premogokopni družbi predlagane izpremembe, ki določajo: da se odslej sme od plače odtegniti **najemščina** stanovanj (ki so doslej brezplačna!), **kurjava** (ki je doslej brezplačna!) najemščina vrto, kazni in **predujmi v blagu!!** Ko je delavstvo v Ojstrem in Hrastniku zvedelo za to — ko je videlo te dodatke potrjene — zavrelo je v revirju! In če ne bi delavski zaupniki, z vso silo pomirjevali, imeli bi sedaj že štrajk v revirju. Je pa tudi skrajna predrznost, kar se je zgodilo! Sicer je nekaj narodnjaških elementov v Hrastniku, ki se zbirajo v okrilju liberalnega podpornega društva, ki so za hrbtom ostalega delavstva ravnatelja pasje ponižno šli prosit, »naj se jim faslunga abzuga« — prav po narodnjaško!

Z ozirom na vse to se je vršil v nedeljo 3. nov. velikanski protestni shod v Hrastniku v prostorih konzumne gostilne. Po izvolitvi predsedstva je v dobro premišljenem govoru s. K. Malovrh razcefral rudniški dodatek za službeni red ter pokazal kako veliko past hočejo imeti ti mogočniki za delavce! — S. Anton Kristan pa je razložil pomen nove postave ter predložil dodatek v zmislu delavskih zahtev za posamezne točke službenega reda. Refren je: od rudarskih mezd nikakršnih odtegljajev, le prispevke za rudarsko zadrugo in bratovsko skladnico — za rudniški konzum nikakršnih odtegljajev, tudi za kazni ne — stanovanja in kurjava pa morajo biti **brezplačno!** Stavil je nato koncem svojega govora resolucijo v tem zmislu, ki je bila **soglasno sprejeta.**

Potem je še sodrug Ant. Kristan govoril o pomenu balkanske vojne ter pozival zbrane na glasen protest proti temu, da bi se Avstrija mešala v sporna balkanska vprašanja. Boj vojni in miru narodom! Dalje je pozval zbrane, da čitajo in naročajo delavski dnevnik »Zarjo«.

Shod je bil v vsakem oziru znamenit. Do 800 rudarjev in njih žena je napolnilo nove krasne prostore konzumske gostilne. Takega shoda v Hrastniku še ni bilo! Upati je, da bo rudniška gospodapač uvaževala soglasen protest ter anulirala potrjene dodatke službenega reda. Rudarji sami pa so videli v novih prostorih »Konz. društva rudarjev«, kako vztrajno in uspešno gre to društvo naprej za napred-

kom. Takih gostilniških prostorov ni v revirju! Zračna, prostorna dvorana za 600 do 700 ljudi ter mala gostilniška soba za 100 ljudi, imenitna kuhinja — vse zračno, higijenično. Radovedno so si navzoči ogledovali te lepe prostore ter bili vsi mnenja, da značajores lep napredek. Mnogo jih je obljubilo, da še ta mesec pristopijo za člane.

Potrjujemo. Neki sodrug nam piše: V zadnji številki »Rudarja« sem čital, da je slišati pogostoma pritožbe, ker funkcionarji v naših podružnicah in vplačevalnicah vselej ne vrše svoje dolžnosti. To je že res, člani vsled netočnosti in nezanimanja funkcionarjev pogostoma izgube svoje članske pravice in drugače trpe škodo.

Toda ne samo funkcionarji, temveč v veliki meri so tudi člani sami krivi. Prvič, ker prispevkov točno ne vplačajo, nekateri zastajajo s svojimi celo po cele mesece, tako da v slučaju bolezni sploh niso več opravičeni do podpore. Na določbe pravil in opravilnika se nočejo ozirati, kar povzroča, da nastajajo med člani in funkcionarji včasih nepotrebna nespo-rrozumljenja.

Tudi glede javljenja vladajo velike napake. Nekateri člani, ako zbole ali gredo na primer k orožnim vajam, tedaj se sploh ne javijo ali pa šele potem, ko ozdravijo ali se vrnejo z orožne vaje. Tudi to povzroča dosti nepotrebne prerekjanja.

Glavni blagajnik dobiva prijavnice brez datumov in navedbe števila dni, ki pridejo v poštev.

Ako pa pride v takih okoliščinah eden ali drugi ob podporo, ki mu drugače gre, tedaj se obesi po navadi vsako stvar, in če je včasih še tako malenkostna, na veliki zvon, kar seveda organizaciji neizrečno škoduje.

Ljudje, ki sploh niso organizirani, vsako stvarco izrabljajo in ne glede na velikansko vrednost organizacije, po njej udrihajo, ne glede na to, da je posamezni član napako sam zakrivil. Vrhutega pa, če še vpoštevamo, da vsakdo raje verjame včasih dosti neumnim zabavljicam, tedaj pač moramo priznati, da se z nerednostjo organizacija v njenem razvoju le za-držuje.

Ako izvršujejo člani in funkcionarji točno svoje dolžnosti, tedaj je tudi mogoče, da se vse društvene zadeve pravočasno rešijo v zadovoljnost članov in funkcionarjev.

Dopisi.

Trbovlje.

— **Pazniške volilne nakane.** V Trbovljah se bližajo volitve volilnih mož v bratovsko skladnico in večini paznikov se že sedaj cede sline; na vsak način bi radi ugrabili bratovsko skladnico, v kateri so odborniki delavci, delavcem iz rok. Že sedaj pravijo, da bodo napeli vse moči, da bodo delavce pri volitvah volilnih mož, ki potem volijo odbor v bratovsko skladnico, vrgli. Za enkrat rečemo samo, da bo delavstvo ob priliki volitev pač tudi izpregovorilo svoje besede in gospodje pazniki naj nikar ne mislijo, da bodo delavci raznim širokoustnikom, ki so jim resnični delavski interesi deveta briga, tiho. Oglejmo si nekoliko to gospodo! Ne rečemo, da vsi, toda večina med pazniki v Trbovljah so ljudje, ki so vpeljali in goje najgnusnejšo korupcijo. Najraje imajo le take delavce, ki jim plačujejo za pijačo, prinašajo piščance, plečeta, fižol itd., kar dokazuje, da se na stroške njim podrejenih delavcev prav radi pod roko maste. Res je sicer, da je tako postransko oduševanje prepovedano, ampak uganja se vzlic temu, in če bi se delavci ne bali maščevanja, ako bi govorili, tedaj bi se dalo o teh skrivnih nečednostih napisati ne samo ena, temveč več prav debelih knjig. Čudno se nam zdi, da tem gospodom ne obtiče skrivno podarjena jedila in pijače v grlu, ako pomislijo, da so te stvari delavci sebi in svojim družinam odtrgali od ust. V Trbovljah je javna tajnost, da more delavec, ako hoče priti na boljši delovni kraj, kjer bi kaj zaslužil, nekaterim paznikom poprej pošteno pomočiti grlo. O pralnici pri Savi se po Trbovljah celo govori, da tamkaj sploh ne obstane nobena delavka, ki se ne vda poželenju gotovih gospodov. Cela vrsta paznikov se s slinami v ustih spominja onih časov, ko so smeli imeti še gostilne. To so bili zlati časi za te gospode, delavce, ki niso vsaj polovico zaslužka zapravljali v pazniških gostilnah, so enostavno šikanirali toliko časa, dokler niso razumeli, kaj jim je storiti. In taki ljudje, ki bi morali biti sploh tihi, da ne bi se o njih govorilo, pravijo, da bodo delavcem pri volitvah že pokazali. Če Vam, gospodje, ni dosti na tem, da imate boljši zaslužek, boljše zavarovanje in sploh vse boljše razmere kakor

jih imajo delavci, katere vrhu tega pogostoma še prav po nepotrebem šikanirate, tedaj le pokazite, kar znate. Ampak mi vam bomo potem tudi pokazali, kaj znamo: jamčimo vam, da se bo marsikateri izmed vas kesal, kajti vzlic zimi je še toliko toplo solnce, da se raztopi maslo, ki ga ima marsikateri prav veliko na glavi. Nimate dosti, da imate delavstvo pri delu pod komando, hočete odločevati o usodi delavcev pri bratovski skladnici. Poznamo težnje teh gospodov, radi bi na eni strani za se pri bratovski skladnici vpeljali še boljše ugodnosti, na drugi strani računajo s tem, da bi si pridobili nad delavci še večjo oblast, kakor jo itak že imajo. Pazniški odborniki bi imeli tudi večkrat priložnost prikupiti se gospodu ravnatelju, hvaležnost bi se gotovo kazala v obliki boljše plače in hitrejšega avanziranja. Toda če bo iz te moke kaj kruha, je drugo vprašanje.

— **Pazniška neolikanost.** Na vzhodnem okrožju št. I uganja neki paznik, ki sliši na ime Levec, svoje burke, ki že presedajo delavcem. Mož, ki menda še nikoli ni prečital službenega reda, stresa po nepotrebem pri vsaki najmanjši priliki grobosti in sirovosti, ki se slišijo drugače samo le med ljudmi, ki se shajajo v raznih žganjarnah. Obratnemu vodstvu priporočamo, naj Levca pouči, da mora prečitati službeni red in se po njem ravnati. Levcu samemu pa svetujemo, naj se navadi malo manire, kajti drugače ga bodo delavci naučili na primeren način.

— **Oduševanje poganja pri Trboveljskem rudniku lepe cvetke.** Dne 3. oktobra je padla rudarju Tomažu Ravnikarju v jami na tla varnostna svetilka in se je pri tej priliki ubilo pri svetilki steklo, ki je vredno kakih 40 vinarjev. Svetilka sama na sebi je bila nekoliko pohabljenâ že poprej, preden jo je Ravnikar dobil. Na njej so bile nekoliko vpognjene železne palčice, kar pa ni omejevalo porabnost svetilke. Za to pa, ker se je po naključju Ravnikarju razbilo steklo, ga je strelni mojster Šteblje, ki menda sploh nima pravice kaznovati, kaznoval kar za 16 kron. Nova svetilka stane komaj 14 kron. Šteblje je torej kaznoval Ravnikarja namesto za 40 vinarjev, kar stane steklo, kar za 15 kron in 60 vin. več, dasi je Ravnikar dolžan povrniti le resnično škodo, ki jo je povzročil. Takemu postopanju se ne more drugače reči, kakor da se to prvi delavcem naravnost krasti težko zasluženi zaslužek. Zdi se nam, da se posamezni pazniki hočejo s takimi žalostno junaškimi čini na račun ubogih delavcev prikupiti navzgor. Če pa bo taka zlobnost obveljala, bomo šele videli, kajti priskrbljeno je, da pridemo v tem slučaju do jasnega, namreč če se sme delavcem zaslužek indirektno krasti, ali ne. Naše mnenje je, da če se Šteblje ne more navzgor drugače prikupiti kakor na stroške delavcev, tedaj s tem dokazuje svojo splošno nezmožnost, potem pa naj raje gre, da bodo imeli delavci pred njim mir.

— **Transporti delavcev v Trbovljah** so postali nekaj čisto navadnega, da se jim je javnost že toliko privadila, da niti ne jemlje več o njih notice. Kdor ima večkrat opravka na železniški postaji, ta lahko opaža, da ga ni tedna, da ne bi prihajali oziroma odhajali transporti. Pisec teh vrstic je v zadnjem času tekom 14 dni naletel na kolodvoru kar na dva taka transporta. Prvi je sestajal iz Bosancev, večinoma pa iz Macedoncev, drugi iz Štajercev pri hrvaški meji. Bosanci in Macedonci so Trboveljsko premogokopno družbo preklinjali po svoje, Štajerci pa po svoje. Na vprašanje, zakaj prihajajo v Trbovlje, kjer se nič ne zasluži, so odgovarjali: »lopovi so nam obetali, da bomo zaslužili vsak po 5 kron na dan, plačali so nam pa komaj 3 krone na dan«. Iz plačilnih, oziroma mezdnih listkov, ki so jih kazali, je bilo razvidno, da se jima odteguje tudi za stanovanje, dasi pravzaprav nobenega niso imeli. Vsi ti delavci, katerih je bilo okolo 70, so delali vsak po 14 dni do tri tedne pri Šuligoju, ki je prevzel od Trboveljske premogokopne družbe kopanje premoga na dnevu na Doberni. Gospod Šuligoj izvršuje za Trboveljsko premogokopno družbo službo pravcatega biriča. Pod sleparskimi obljubami izvabi potom svojih agentov najbolj revne delavce v Trbovlje na Doberno, in jih tukaj izmoggava do krvi. Toda niti najskromnejši ljudje, kakor n. pr. Macedonci mu ne ostanejo. Doberna je v Trbovljah splošno znana pod imenom trboveljska Sibirija, kamor se domači delavci prestavljajo le za kažen, Bedne barake, v katerih mrgoli vse polno mrčesa, razširjajo na okoli smrad, včasih morajo ženske v teh barakah v slučaju dežja razpeti nad pečjo dežnik, ker drugače sploh ne bi mogli ničesar skuhati. Tiste škandalozne, smrdljive podrtije, v katerih mora vsak zdrav človek zboleti, imenujejo v tej resnični Sibiriji »stanovanja«, in podjetnik Šuligoj ima toli drzno čelo, da ubogim žrtvam teh brlogov odteguje od plače »najemino«!!! Gospod okrožni zdravnik dr. Kepa, kje ste? Želeti bi bilo, da bi se v najkrajšem času potrudili na

Doberno vulgo trboveljsko Sibirijo ter da bi si nekoliko bliže ogledali to grozovito nesnago, ki vlada po teh brlogih, ki bijejo najprimitivnejšemu pojmu o higijeni s pestjo v obraz. Napravite v tem oziru svojo dolžnost, da ne bo nastal sum, da zdravstvena oblast vedoma kaj podobnega trpi. Treba je na vsak način gospoda Suligoja prepričati, da je tudi njegova dolžnost, ravnati se po tozadevnih postavnih predpisih. Kako je mogoče, da oblasti trpe očitno sleparstvo, ki ga Suligojevi agentje uganjajo s tem, da pod lažnjivimi obljubami vabijo delavce sem, nam je popolnoma nerazumljivo. Če se delavcem obeta 5 kron dnevnega zaslužka in se jim ne plačuje potem več kakor komaj 3 krome na dan, tedaj se tako početje pač drugače ne more imenovati, kakor sleparija! Koliko ubogih žrtev je tem brezsrčnežem nasledlo na limanice. Menda jih je že na tisoče, ki so šli v trboveljsko Sibirijo, zapuščajoč doma družine, v nadi, da bodo kaj zaslužili, na vse zadnje so si morali, kakor je večkrat na kolodvoru videti, eden od družega izposoditi potreben denar za pot domov, ali pa ako so si hoteli prihraniti potrebna sredstva za potovanje domov, so morali ostati raznim trgovcem in obrtnikom dolžni, Marsikateri trgovci oziroma obrtniki bi znal peti prav zgovorno pesem o tem. Oblasti, ki so sicer zaradi vsake malenkosti takoj na nogah, zganite se tudi tukaj in preprečite odušenje, ki se uganja nad ubogimi trpini pod okriljem bogate Trboveljske premogokopne družbe.

Črna.

— **Surovo postopanje.** Na vsak način je potrebno, da podamo javnosti malo sliko o razmerah, ki vladajo pri tukajšnjem rudniku za svinec, ker bi drugače nastalo mnenje, da se našemu delavstvu bogve kako dobro godi. Da ni temu tako, naj dokaže sledeči slučaj: Že lansko leto se je delavka, ki uživa grenki kruh tukajšnjega rudnika, Frančiška Ladinik, jokaje pritoževala, koliko šikan in grobosti mora prestopati od strani nadkopača Jerneja Hafnerja. Ta človek preganja in sekira sploh vsako delavko, katera mu ne stoji k obrazu. Tako n. pr. dne 20. septembra t. l. je prišlo med Hafnerjem in sestro Frančiške Ladinik, Uršulo Ladinik, pri delu do prepira. Med prerakanjem je obdajal Hafner Uršulo Ladinik z najgršimi priimki. Na vse psovke, ki jih je morala prenesti, mu je odgovorila: »molči, star možicelj«, besede, ki so bile napram Hafnerjevemu surovemu psovanju popolnoma nedolžne in se gotovo ne bi bil noben pameten človek za nje zmenil. Drugače pa »gospod« nadkopač Hafner. Skočil je kakor razjarjen tiger na svojo žrtev, prijel je Uršulo za vrat, jo pritisnil k steni in jo pričel neusmiljeno daviti. Sreča za Uršulo je bila, da so ji prihiteli druge delavke, med njimi tudi njena sestra, na pomoč, bil je zadnji čas, da so jo rabijatnemu Hafnerju iztrgale iz krempljev, kajti bila je v obrazu že vsa modra in bi bila morala drugače gotovo izdihniti. Po oprostitvi ni mogla precej časa izpregovoriti, iti je morala domov, poiskati si zdravniške pomoči in tri dni ležati v postelji. Vsak pameten človek bi sodil, da se je od strani predpostavljenih Hafnerja poučilo, naj svoje zverinsko nagnjenje nekoliko kroti in da se mu je za surovaški čin eventualno naložila tudi primerna kazen. Toda ne, ravno nasprotno se je zgodilo. Zato ker bi jo bil Hafner kmalu zadavil, zato se je Uršuli še naložilo kazen. Vendar je bil nadpaznik Kopbacher toliko pameten, da je kazen razveljavil. Od tega časa stoji Uršula Ladinik pod nadzorstvom nekega družega nadkopača, ki je človek in je ne preganja. Kakor sestre Uršula in Frančiška Ladinik pravita, ju je hotel človekoljubni Hafner spraviti ob delo in s tem seveda ob kruh. Dne 2. oktobra t. l. sta se podali obe sestri k sodišču, kjer je hotela Uršula vložiti tožbo proti Hafnerju, Frančiška pa izpovedati kot priča. Sodnijski adjunkt pa tožbe ni sprejel, dejal je, da mora Uršula prinesiti poprej od upravitelja rudnika potrdilo, potem da bo tožbo šele sprejel. Ravnanje tega adjunkta nam je popolnoma tuje. Kje pa stoji, da mora delavec ali delavka prinesiti poprej potrdilo od svojega delodajalca, ako hoče koga tožiti? In naj nam nihče ne zameri, ako rečemo, da se nam vzbuja sum, da gospodje nočejo povzročati gospodom pri rudniku nobenih sitnosti. Dolžnost dotičnega gospoda na sodišču bi bila, tožbo sprejeti in suroveža kaznovati. Nestrpnost Hafnerjevo dokazuje tudi še drug slučaj. Z nekim svojim sosedom se tožari že skoraj dve leti. Ne politična in ne strokovna organizacija se nista hoteli vtikati v njegove privatne zadeve, zato čez organizacijo sedaj na vse pre-

tege zabavlja. Seveda ne pove tega, da je k organizaciji pristopil misleč, da mu bo vse stroške njegovih privatnih procesov plačevala, ker se mu pa nakana ni posrečila, zato sedaj tisto zabavljanje. Sodrugi naj naznanijo rudarskemu tajništvu v Trbovljah vsaj še dve priči, ki so videle izbruh Hafnerjevega surovaštva proti ubogi delavki, in videli bomo, ali se tožba sprejme ali ne.

Velenje.

— **Onemogla klerikalna jeza.** Naši klerikalci so kar iz sebe, ker so pri volitvah v rudarsko zadrugo tako grozovito pogoreli. Najbolj se je vsled poraza ujedal klerikalni kolovodja Lipnikar, ki je dobil v celoti kar tri glasove, kar je drastičen dokaz, kako so klerikalni možakarji pri delavcih priljubljeni. Po volitvah je Lipnikar v rudniški kantini dal svoji jezi duška na ta način, da je tolkel s pestmi ob mizo, da so kar kozarci in vrčki poskakovali kvišku. Naše sodruge je kričaje obkladal s smrkovci in raznimi drugimi psovki. Po našem se je možakar zmotil, gotovo je mislil, da ima pred seboj čuke. Sicer pa cela ta klerikalna družba, ki sestoji iz par fanatičnih, puhloglavih hujšakačev, ne bo ovirala našega zdravega napredovanja.

Razne vesti.

r **Dve sliki.** I. Iz feljtona Ide Barber o »Cesarski kuhinji na Dunaju«: Zanimivo je opazovati priprave za dvorno svečanost. Že več dni poprej vlada v dvornih kuhinjah živahno vrvenje, na stotine kokoši, gosi, rac, fazanov in puranov pripravljajo, nato pa jih spravljajo na meter dolgih mizah v kleti. Kuharji in kuharice, vse belo oblečeni, z belimi pokrivali, delajo v glavni kuhinji; veselo jih je opazovati; najredkejše ribe, najizbranejše vrste sadežev in sočivja, cele vrste mandeljev, rozin, stolčnega sladkorja se pripravljajo. Cele baterije konserv primarširajo, s katerimi polnijo torte in druga močnata jedila, v stranskih prostorih so postavljene konfiture, sočivja in izvlečki iz vseh dežel. — II. Graški »Arbeiterwille« piše: V četrtek zjutraj so našli 69letno ženo Marijo Čukovo na ulici, kjer se je zgrudila od slabosti, bila je v popolnoma zanemarjenem stanju. Starka vsled lakote in strašnih bolečin ni več mogla nadaljevati svoje poti. Prepeljali so jo z rešilnim vozom v mestno bolnico, kjer so dognali, da starka ni le vsa pokrita z mrčesi, ampak je tudi imela na glavi rano, na kateri so žrli črvi. Uboga žena ni imela v Gradcu nobenega stanovanja. Nazadnje je stanovala v Zeillergasse in sedaj je bila brez strehe. Lačna, bolna, brez strehe. Zdaj ji bodo v bolnici ozdravili njeno od črvov pokrito rano, očistili jo bodo mrčesa; nekaj dni lahko uživa bolnično hrano. In potem? Potem se začne za starko beda vnovič. Ubogi, stari ljudje pač morajo pretrpeti sedanjí družabni red po volji božji.

r **Milijarda vojnih stroškov.** Kmalu bo leto, ko je prišla Italija svoj »izprehod« po Tripolisu. Dasi je do danes zasedla samo še obrežje, znašajo stroški za to ekspedicijo že sedaj skoraj polno milijardo in koncem leta bo ta milijarda gotovo že izčrpana. Skoraj bi Italiji njeno lahkomišelnost lahko zavidali, če v interesu revnega ljudstva ne bi morali obžalovati, da se vsak dan zaradi te vojne na stotisoče lir odtegne drugim važnejšim zadevam. Klavni položaj državne železnice zahteva, da obrača vlada nanjo skozi leta svojo najintenzivnejšo skrb. Toda tu bo treba nekaj sto milijonov, ako naj vse skupaj ne ostane prazna krparija. Ravno isto je z ljudskimi šolami in pa z javnimi dobrodelnimi napravami, ki jih marsikateri kraji tudi v najprimitivnejši obliki pogrešajo. Sedaj so rezerve, ki jih je nakupičila pametna finančna politika v zadnjih letih, zapravljene in stroški za vojsko in mornarico se bodo v bodoče pač še podvojili, potrojili. Da bi se izmetani denar v novih kolonijah obrestoval, na to pač danes nihče več resno ne misli. Samo najnaivnejši vidijo tam doli še zlato deželo, ktere neizmerni zakladi se bodo stekali v Italijo. Pohod v Tripolis pomeni za Italijo finančen polom — na škodo italijanskega ljudstva. Kaj bi se bilo za eno milijardo dalo napraviti za gospodarski razvoj države.

Listnica uredništva.

Velenje. Zadevo o uri naznani rudarsko tajništvo revirnemu uradu.

Idrija. Sodrugom priporočamo, naj se sertiče oglase s kakim poročilom za »Rudarja«.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna . . . . . K 21.60

polletna . . . . . „ 10.80

četrtletna . . . . . „ 5.40

mesečna . . . . . „ 1.80

za inozemstvo celoletno . . . . . „ 36.—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na

„ZARJA“.

Naslov: Upravištvu „ZARJE“ v Ljubljani.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIJO!

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==